

Stanko Piplović:

DOPRINOS PETRA SENJANOVIĆA UREĐENJU STAROG SPLITA

Petar Senjanović je rođen 1876. u Splitu. Potječe iz pučke obitelji pa je uvijek ostao blizak narodu. Završio je Tehničku visoku školu u Beču. Zbog rada u nacionalnom interesu bio je u vrijeme balkanskog rata umirovljen kao činovnik austrijskih državnih željeznica. Tada je preuzeo upravu općinskog tehničkog ureda u Splitu. U periodu od 1910. do 1914. je kao vijećnik i referent općinske uprave inicirao te radio na izgradnji novog vodovoda, a naročito je doprinio municipalizaciji plinare, elektrifikaciji grada i izradi programa za njegovu asonaciju i prostorno uređenje. Kada je buknuo prvi svjetski rat 1914. godine, bio je s drugim naprednim radnicima iz Dalmacije zatvoren, a 1916. do kraja rata prognan iz pokrajine. U to je vrijeme boravio u Beču gdje je radio kao civilni inženjer i upravitelj raznih industrijskih i građevinskih poduzeća.

Poslije sloma Austrije 1918. godine osniva se Dalmatinska pokrajinska vlada u Splitu i kao njezin organ Tehničko ravateljstvo na čelu kojega je Petar Senjanović. Kroz čitavo poslijeratno razdoblje predano je nastavio rad na komunalnim i gradskim pitanjima. Godine 1927. postao je pomoćnik, pa direktor željezničke direkcije u Zagrebu a 1930. imenovan je za pomoćnika ministra saobraćaja u Beogradu. Na toj dužnosti je ostao do 1935. kada je bio penzioniran zbog sukoba s vladom. Iste je godine bio reaktiviran, a 1937. godine na vlastiti zahtjev ponovo umirovljen. U ovom razdoblju radio je naročito na suzbijanju špekulacija kapitalista, zbog čega je dolazio u stalne sukobe. Najviše je radio na tome da se pomoću pogodnih željezničkih veza sa zaleđem i izgradnjom luka naša obala osposobi za prekomorski tranzit srednjoevropskih zemalja. Borio se i uspio da se izgradi Unska pruga i usavrše uređaji naših glavnih luka. Nakon oslobođenja nastavio je svoj plodan rad. Treba posebno istaknuti njegovu suradnju u elaboratima mirovne konferencije u Parizu 1946—47. Preminuo je 1955. u Zagrebu.

Inženjer Senjanović je jedna od najmarkantnijih ličnosti među dalmatinskim pregaocima na polju građevinarstva u prvoj polovici našeg stoljeća. Čovjek široke kulture i neumorne aktivnosti, istaknut javni radnik, odličan je pisac polemist. Sve probleme iznosio je otvoreno isti-

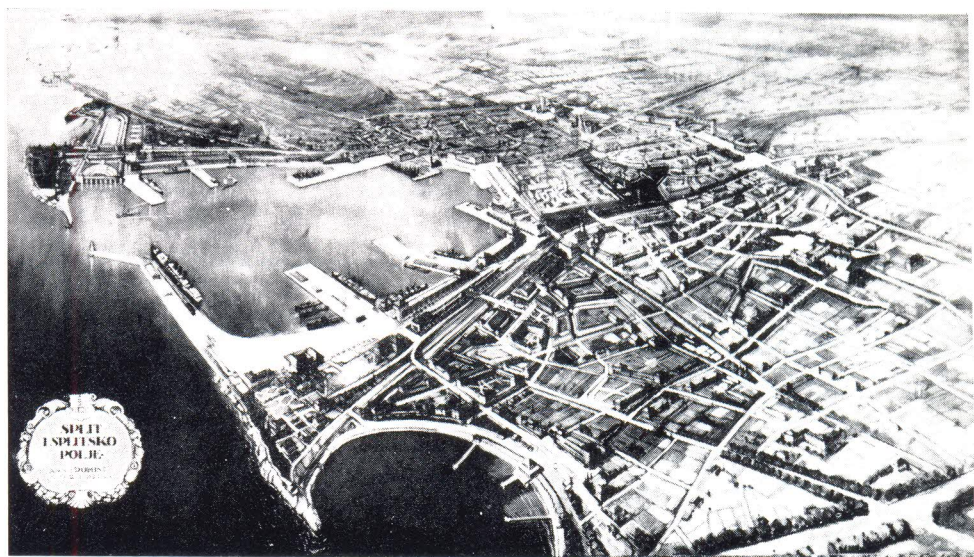
Stanko Piplović:

DOPRINOS PETRA SENJANOVIĆA UREĐENJU STAROG SPLITA

Petar Senjanović je rođen 1876. u Splitu. Potječe iz pučke obitelji pa je uvijek ostao blizak narodu. Završio je Tehničku visoku školu u Beču. Zbog rada u nacionalnom interesu bio je u vrijeme balkanskog rata umirovljen kao činovnik austrijskih državnih željeznica. Tada je preuzeo upravu općinskog tehničkog ureda u Splitu. U periodu od 1910. do 1914. je kao vijećnik i referent općinske uprave inicirao te radio na izgradnji novog vodovoda, a naročito je doprinio municipalizaciji plinare, elektrifikaciji grada i izradi programa za njegovu asonaciju i prostorno uređenje. Kada je buknuo prvi svjetski rat 1914. godine, bio je s drugim naprednim radnicima iz Dalmacije zatvoren, a 1916. do kraja rata prognan iz pokrajine. U to je vrijeme boravio u Beču gdje je radio kao civilni inženjer i upravitelj raznih industrijskih i građevinskih poduzeća.

Poslije sloma Austrije 1918. godine osniva se Dalmatinska pokrajinska vlada u Splitu i kao njezin organ Tehničko ravnateljstvo na čelu kojega je Petar Senjanović. Kroz čitavo poslijeratno razdoblje predano je nastavio rad na komunalnim i gradskim pitanjima. Godine 1927. postao je pomoćnik, pa direktor željezničke direkcije u Zagrebu a 1930. imenovan je za pomoćnika ministra saobraćaja u Beogradu. Na toj dužnosti je ostao do 1935. kada je bio penzioniran zbog sukoba s vladom. Iste je godine bio reaktiviran, a 1937. godine na vlastiti zahtjev ponovo umirovljen. U ovom razdoblju radio je naročito na suzbijanju špekulacija kapitalista, zbog čega je dolazio u stalne sukobe. Najviše je radio na tome da se pomoću pogodnih željezničkih veza sa zaleđem i izgradnjom luka naša obala osposobi za prekomorski tranzit srednjoevropskih zemalja. Borio se i uspio da se izgradi Unska pruga i usavrše uređaji naših glavnih luka. Nakon oslobođenja nastavio je svoj plodan rad. Treba posebno istaknuti njegovu suradnju u elaboratima mirovne konferencije u Parizu 1946—47. Preminuo je 1955. u Zagrebu.

Inženjer Senjanović je jedna od najmarkantnijih ličnosti među dalmatinskim pregaocima na polju građevinarstva u prvoj polovici našeg stoljeća. Čovjek široke kulture i neumorne aktivnosti, istaknut javni radnik, odličan je pisac polemist. Sve probleme iznio je otvoreno isti-

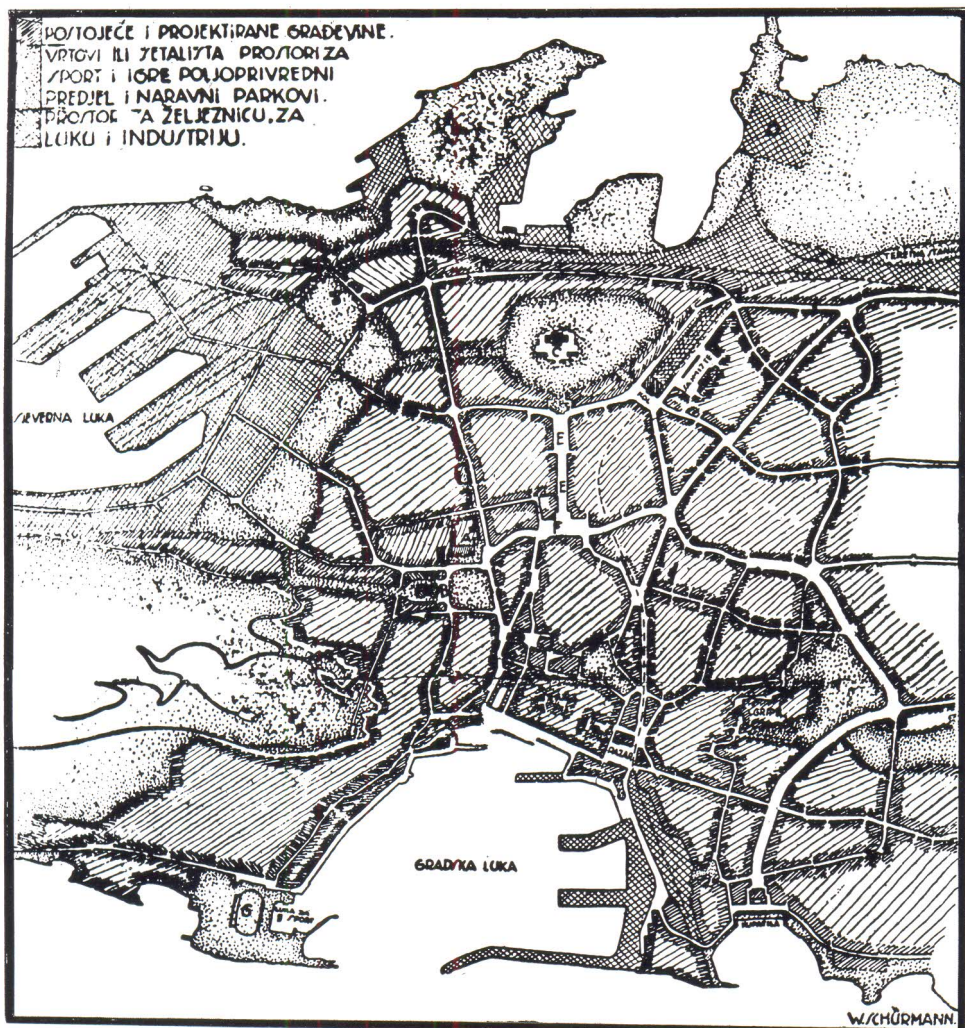
Natječajni rad Alfreda Kellera iz Beča za regulacioni plan Splita 1923.

čući uvijek javne interese pred pojedinačnim. On je bio punih pedeset godina na čelu svih pothvata za tehničko i privredno unapređenje Splita i Dalmacije. I kada je 1927. napustio Split, on je dalje pažljivo pratio događaje u rodnom gradu. Vrlo je velik raspon njegove djelatnosti. Bavio se i problemima arhitekture te urbanizacije Splita o čemu će upravo biti riječi u ovom prikazu.

Zbog promjena u ratnoj tehnici i gospodarskog uspona Split se početkom 19. stoljeća naglo razvijao i širio izvan drevnih zidina. Bogatiji slojevi stanovništva postepeno se preseljavaju na preferiju. U povijesnom središtu naseljava se sirotinja, dolazi do prenapučenosti, pogoršavaju se uvjeti života, zgrade se zapuštaju, pa se taj dio grada pretvara u žarište bolesti i bijede. Koncem stoljeća velika je oskudica stanova, pa se zgrade u centru pregrađuju i nadograđuju, gomilaju se jedna na drugu bez ikakvog reda. Svatko gradi gdje hoće i kako hoće. Ovi nezdravi odnosi i nagrđivanje spomenika su plod špekulacija kućevlasnika koji ne vode računa o potrebama grada nego samo o ličnoj koristi. Higijenske prilike su teške. Pored mnogih kuća nalaze se crne jame primitivno građene, kanalizacija je slaba, malih profila, često pod samom površinom. Kako se dalje razvijaju trgovina i obrt, planiraju se nove veze s unutrašnjošću, Split stalno privlači okolno stanovništvo jer pruža veće mogućnosti za zapošljavanje.

Senjanović, uočavajući ta kretanja, uviđa da će se grad i dalje širiti. Da bi se taj budući rast pravilno usmjerio i spriječila kaotična izgradnja on se već 1896. godine, tada još student, zalaže za donošenje građevinskih propisa i izradu regulacionog plana. Na poticaj Senjanovićev

pristupilo se predradnjama i geodetskom snimanju podloga za plan. Godine 1914. je kao upravitelj općinskog tehničkog ureda predložio izradu prvog orijentacionog plana Splita i okolice u koju su po njegovoj zamisli ucrtane idejne postavke regulacije kao sugestija za izradu konačnog rješenja. On je učestvovao u sastavljanju programa za regulacioni plan. Kada je 1923. godine bio raspisan međunarodni natječaj, na ovom su se poslu uz Senjanovića posebno založili inženjeri L. Manola i F. Kali-

- A) KATEDRALA
- B) KAZALIŠTE Ili KONCERTNA DVORANA
- C) KAFANA - RESTAURACIJA
- D) ŽELJEZNIČKE RADIŠONE

- E) KORSO
- F) NOVI TRG
- G) STADION

Crtež regulacije grada koji je izradio arh. Schürmann za list »Novo doba« prilikom odlaska iz Splita nakon dovršetka plana 1925.

terna. Ipak je on najviše zaslužan što je Split dobio svoj prvi urbanistički plan. Živo je pratio čitav tok njegove izrade, kasnije izmjene i primjenu. Bio je član i glavni izvjestilac ocjenjivačkog suda. Među devetnaest najtečajelja iz Jugoslavije i inozemstva pobijedio je mladi njemački arhitekt W. Scürmann, čija je ideja poslužila za izradu definitivnog plana. Senjanović je bio predsjednik regulacionog odbora. U tom svojstvu učestvovao je u sastavljanju izvještaja o regulacionoj osnovi koju je izradio Schürmann i najviše surađivao u rješavanju pojedinih detalja. Tako doraden elaborat usvojen je 1928.

Iste godine pokrenuo je Senjanović preko udruženja inženjera i arhitekata pitanje izrade novog Građevinskog zakona za čitavu državu. Kada je taj Zakon, uz njegove velike napore, 1931. godine bio i donesen, trebalo je i regulacioni plan Splita sadržajno uskladiti s novim propisima i poraditi na tome da se on ponovo odobri. Plan je nakon osam godina preudešavanja završen te bio izložen na javni uvid 1938. Na sjednici općinskog vijeća 19. lipnja 1940. bio je raspravljen i jednoglasno prihvaćen novi Regulacioni plan i Uredba za njegovo izvođenje. Sjednica je prošla dosta mlako, bez pravog interesa, pa ovom važnom pitanju nije posvećena ona pažnja koju je ono zasluživalo. Prisutni su raspravljali samo o nekim sporednim stvarima. Za razliku od toga plan je izazvao velike polemike u javnosti i brojne prigovore, i to upravo od onih koji su na njemu radili od početka. Naime mnoge stvari su se razvijale drugačije nego što je Schürmann bio predvidio, i sada kod noveliranja plana, umjesto usklađivanja sa stvarnim razvojem događaja, elaborat je bio dosta površno prerađen, pa je i na taj način već kod samog donošenja izgubio vezu sa stvarnošću. Senjanović je oštro zamjeravao regulacionom odboru na takvom radu, posebno zato što nije uvažavao pravo stanje u rješenju luke i željezničkih postrojenja, bitnih prostornih elemenata i ishodišta privrednog života grada. U novom planu, kao i u onom prvom predviđena je luka u Poljudu, iako se ona već bila počela graditi na drugoj lokaciji, u predjelu Duje — Pjat. To je bila njegova velika manjkavost. Uza sve to, izrada prvog regulacionog plana Splita bio je velik kulturni događaj koji je odjeknuo čitavom Evropom, a njegov idejni začetnik i glavni pobornik bio je upravo Senjanović.

Početak stoljeća građevinska situacija u Splitu je konfuzna. S jedne strane vlasti su gradile javne zgrade u sterilnim neostilovima koji su svojim masama i oblicima odudarale od ambijenta, a s druge su se strane na trošnim i iskrivljenim zidovima prizemnica podizale višekatanice. Da bi ublažila teške stambene prilike u povijesnoj jezgri i iselila najugroženije stanare općinska uprava se još prije prvog svjetskog rata bavila pitanjem izgradnje jeftinih, ali higijenskih stanova. I kasnije je bilo više takvih pokušaja koji uglavnom nisu dali ploda. Senjanović se mnogo zalagao za rješavanje ovog problema. Godine 1926. održao je predavanje »Stambeno pitanje kao svjetski socijalni i državni problem« koje je zainteresiralo Savez stanara Splita pa ga je štampao u cilju propagande. Tako je otpočela još jedna akcija u kojoj je grupa vijećnika sa Senjanovićem na čelu ponovo postavila to pitanje pred općinsko vijeće. Slijedeću

godinu vijeće je imenovalo poseban odbor da prouči mogućnost izgradnje radničkih stanova. Međutim prijedlozi nisu usvojeni jer nije bilo sredstava. Evo kako Senjanović u zagrebačkom »Obzoru« opisuje stambene prilike 1927. godine: »Ko obiđe splitski Get, Stari grad i Dosud u Dioklecijanovoj palači i neke predjele predgrađa, osobito u Velom varošu, ko je zavirio u one trogladitske špilje, u one napuštene đubrišne jame, u one podzemne rovove i kanale, u one škrinje i sanduke skrpene od svakog materijala, u koje nikada ne dopire ni sunce ni zrak, gdje pacovi glođu djecu, gdje se je udomila nečist, bolest, najcrnja nevolja, a što sve u Splitu služi za stanovanje i to na deset koraka od asfaltirane obale i raskošno rasvijetljenog Narodnog trga, tome ne treba objašnjavati tu prijeku nuždu, da te nesretne članove društva treba makar silom — izvući iz tih kloaka, iz tih živih grobova«. Općina je pokazivala razumijevanje za ove probleme koji su bili stalno na dnevnom redu, ali su se vrlo sporo rješavali.

Saniranje povijesne jezgre ostvarivalo se često rušenjem starinskih kuća umjesto smanjivanjem gustoće naseljenosti, uklanjanjem kasnijih dogradnja, promjenom sadržaja i infrastrukturnom opremom. I Senjanović je, u nastojanju da popravi bijedne stambene prilike u Splitu, pribjegavao toj metodi koju su mnogi tada zagovarali. To je bilo vrijeme kada su uglavnom cijenjeni samo ostaci Dioklecijanove palače, a skromne srednjovjekovne kuće ili zidine nisu poštivane. Još godine 1914. Senjanović je razradio plan po kojemu bi se od Narodnog trga do Pošte porušio velik broj starih kuća, čak iz 13. i 14. stoljeća te tako stvorio široki korzo i dva trga. Ovim projektom bi se još više bila unakazila stara gotička vijećnica jer je šetalište trebalo proći kroz njezino prizemlje. Bio bi na tom dijelu uništen karakteristični srednjovjekovni urbanistički raster i porušen renesansni gradski bedem na Pisturi. Svrha ovog projekta nije samo bila asanacija ovog nezdravog i zagušljivog gradskog predjela već naročito dobivanje prostora za izgradnju modernih dućana, hotela, kavana, kina i slično. Ideja je bila čak prihvaćena od općinske uprave, ali je prvi svjetski rat omeo njenu realizaciju. Tih godina iznesen je čitav niz sličnih radikalnih prijedloga koji su na sreću ostali samo na papiru. Tek nakon oslobođenja, od 1956. učinjen je prvi značajni korak na uređenju starog grada.

Kad su se poslije razaranja Salone njeni stanovnici naselili u Dioklecijanovoj palači, oni su nadbiskupu Ivanu Ravenjaninu dali stan u njenom jugoistočnom dijelu. Kasnije je sjeverno od Mauzoleja izgrađena druga zgrada koja je izgorjela u 16. stoljeću. Nadbiskup Albini sagradio je 1677. na istom mjestu zgradu u oblicima skromna baroka zvanu Stara biskupija.

Kad je godine 1828. ukinuta nadbiskupija i ustanovljena biskupija, biskupi napuštaju ovo zdanje i imaju svoje rezidencije na raznim mjestima u gradu. Kako je ova zgrada bila već trošna, ometala promet u najživljem dijelu grada, bila bez većih umjetničkih vrijednosti, a zaklanjala vidik na Mauzolej, predlagalo se da bude uklonjena. Naročito je to bilo aktualno kada se razmatrala mogućnost gradnje nove katedrale. Općina pa i državna vlast su bile sklone rušenju.

Pitanje se godinama vuklo po sjednicama Povjerenstva Dioklecijanove palače dok godine 1909. nije ono donijelo odluku da Staru biskupiju ipak treba sačuvati.

Ta odluka izazvala je vrlo burne reakcije u gradu. Senjanović se nalazi među najvatrenijim zagovaračima rušenja obrazlažući svoje stanovište potrebama sanacije grada. Tom prigodom bio je čak sazvan miting u općinskom kazalištu da raspravlja o tom pitanju. Prisustvovalo mu je preko 1.500 ljudi. Pored mnogih javnih radnika govorio je i Senjanović.

Spomenik Grguru Ninskom na Peristilu neposredno nakon postave

On je bio izabran i u posebni odbor koji je imao za cilj da ubuduće koordinira ovakve akcije.

Čitav nesporazum oko Stare biskupije bio je u činjenici da tada još nisu bili potpuno jasni principi zaštite starog grada ni spomenika uopće. Naime u ranijoj fazi Povjerenstvo Dioklecijanove palače je zastupalo ideju purifikacije, pa su čak porušene mnoge građevine da bi došao na vidjelo neki detalj Palače. U tom smislu Povjerenstvo je ranije smatralo da treba ukloniti biskupsku palaču. S vremenom su se počeli uvažavati i skromniji srednjovjekovni spomenici manje umjetničke vrijednosti te je sazrijevala svijest o potrebi zaštite starog grada u cjelini. Stoga je Povjerenstvo 1909. godine promijenilo svoj raniji stav i navodilo slikovitost biskupske palače kao razlog za njeno očuvanje. Sve je ovo unosilo priličnu zabunu i rasprave su se nastavile dalje. Bile su prekinute početkom 1924. godine kada je zgrada do temelja izgorjela. Tim požarom zaprijetila je opasnost i Mauzoleju kao i crkvi sv. Roka. Srećom sve se dobro svršilo. Na prijedlog posebne komisije porušeni su preostali zidovi, a prostor je definitivno uređen mnogo kasnije, tek nakon oslobođenja.

Malo je koje pitanje toliko uznemirilo javnost i izazvalo toliko polemike kao mjesto postave spomenika Grguru Ninskom 1929. godine. Ivan Meštrović je htio pokloniti Splitu spomenik proslavljenog biskupa koji se prije tisuću godina borio za bogoslužje na narodnom jeziku. Ponudio je općinskoj upravi da će izraditi spomenik u sadri, ali pod uvjetom da sam odredi mjesto postave. Općina je ovu darovnicu prihvatila. Meštrović je odabrao Peristil kao lokaciju spomenika jer ga je smatrao najpodesnijim s obzirom na to da su se u susjednoj katedrali držali crkveni sabori u kojima je Grgur Ninski govorio.

Tome se usprotivio Frane Bulić, a javnu diskusiju inicirao je Senjanović dugačkim pismom upućenom upravo njemu. U ovom pismu, koje je objavljeno i u novinama, Senjanović upozorava da je Peristil prostor veličanstvene harmonije i jedinstvene arhitekture pa bi ogromna, brončana skulptura u njemu narušila i degradirala njegov odmjereni ambijent. Nakon ovoga javno je istupao čitav niz poznatih ličnosti. Ljubo Karaman je također bio protiv postave spomenika na Peristilu. Kako o tome nije prethodno zatraženo mišljenje Konzervatorskog ureda, on je bio revoltiran tim postupkom. Protivno je bilo i Uresno povjerenstvo. Odluka općine je izazvala opće nezadovoljstvo, ali ona nije mogla povući obećanje dato Meštroviću. Građani Splita su se podijelili u dva tabora. U prvoj grupi su bili oni koji su bili uvjereni da će Meštrovićev spomenik doprinijeti jedinstvu stilova i epoha. Drugi su smatrali da će moderna i glomazna skulptura izazvati disharmoniju u jedinstvenoj kompoziciji Peristila pa su razvili veliku aktivnost da se osujeti Meštrovićeva želja da se kip postavi na tom mjestu. Pisali su se članci, tiskale brošure u kojima su se iznosili argumenti za i protiv. Međutim protesti većine nisu pomogli i 29. svibnja počeli su radovi na postavljanju spomenika pred protironom u dnu Peristila. Senjanović ponovo piše Buliću obarajući argumente protivnika, ali spomenik za koji je ovaj prostor bio premalen ipak je tu postavljen. U vrijeme prošlog rata Talijani su ga bili demon-

tirali, a nakon oslobođenja podignut je na drugoj lokaciji, u parku kod Zlatnih vrata.

Ujedinjenjem Jugoslavije Split je postao središte Dalmacije i u nj su bili premješteni mnogi uredi za koje međutim nije bilo dovoljno pogodnog prostora. Situacija se pogoršala osnivanjem Banovine, pa se nametnulo pitanje izgradnje nove palače za njene potrebe. U početku je bilo predviđeno da njena lokacija bude na Obali, na mjestu nekadašnjeg Lazareta koji su u 16. stoljeću izgradili Mlečani. To staro i trošno zdanje služilo je nekad za karantenu i carinjenje robe koja je dolazila karavanima iz Turske, a odavde išla za Veneciju ili preko mora. Kasnije se upotrebljavalo za sudske tamnice, vojna i druga skladišta.

Godine 1930. bili su napravljeni projekti za banovinsku palaču na tom položaju, ali kako nije bilo sredstava, privremeno se odustalo, da bi se 1934. ponovo pokrenulo to pitanje. Međutim lociranje palače na mjestu stare carinarnice izazvalo je ozbiljnu kritiku javnosti. Protiv toga su ustali Meštrović, Konzervatorski ured s Lj. Karamanom na čelu, udruženje inženjera i arhitekata te mnogi javni radnici. Predviđeni položaj imao je najveću manu što bi se nova banovinska palača nalazila ispred Dioklecijanove Palače pa bi se radi svoje veličine nametnula antičkom zdanju.

Josip Smodlaka je godine 1935. dao ideju o podizanju nacionalnog spomenika u tom predjelu. On je također bio za rušenje kompleksa stare carinarnice, ali da taj prostor ostane slobodan, a banovinska palača da se izgradi nešto sjevernije na Pazaru. To je bio veći raspoloživ prostor, pa je novu zgradu bilo lakše uskladiti s Dioklecijanovom palačom. Petar Senjanović je ličnom intervencijom u suradnji s arhitektom Pičmanom razradio idejnu zamisao Smodlake. Njegov projekt predviđao je jedan monumentalni trg kao reprezentativan centar gradskog života s nacionalnim spomenikom. Na sjevernoj strani trga bila bi banovinska palača, zapadnu bi mu stranu zatvarao zid Dioklecijanove palače dok bi prema moru bio slobodan. Ovo rješenje je naišlo na odobrenje većine javnosti i izazvalo vrlo žive diskusije u štampi. Nasuprot tome općina i banska uprava zauzele su drukčije stanovište jer su smatrale gradnju na Pazaru preskupom, a bilo je i nekih problema oko vlasništva zemljišta. Istina, na jednodušni protest građana odustalo se od građenja na Mletačkoj obali (današnja Obala Lazareta), ali nije prihvaćena ni lokacija na Pazaru, već se godine 1938. prišlo izgradnji na Zapadnoj obali kod sustjepanskog groblja. Opravdane su bile ali uzaludne opetovane Senjanovićeve kritike novog rješenja. On je jasno ukazao da je konačna lokacija banovinske palače loša, na krajnjoj periferiji tadašnjeg Splita, a mjesto joj je, s obzirom na funkciju, u poslovnom centru. Osim toga podignuta je izvan svakog mjerila tadašnje izgradnje pa se svojom glomaznom, krutom i bezličnom masom nametnula blagim padinama Marjana, luci i čitavom predjelu. Pri svemu oville Senjanovićeva najveća zasluga je što je njegovim zalaganjem općina došla u posjed zemljišta na kojem je bila stara carinarnica, a koje je bilo inače državni erar, pa je time omogućeno da se banovinska palača izgradi tu neposredno ispred Dioklecijanove palače. S druge strane njegov prijedlog predstavlja interesantan

pokušaj da se stvori jedan novi atraktivan urbani centar na najizloženijem položaju Splita.

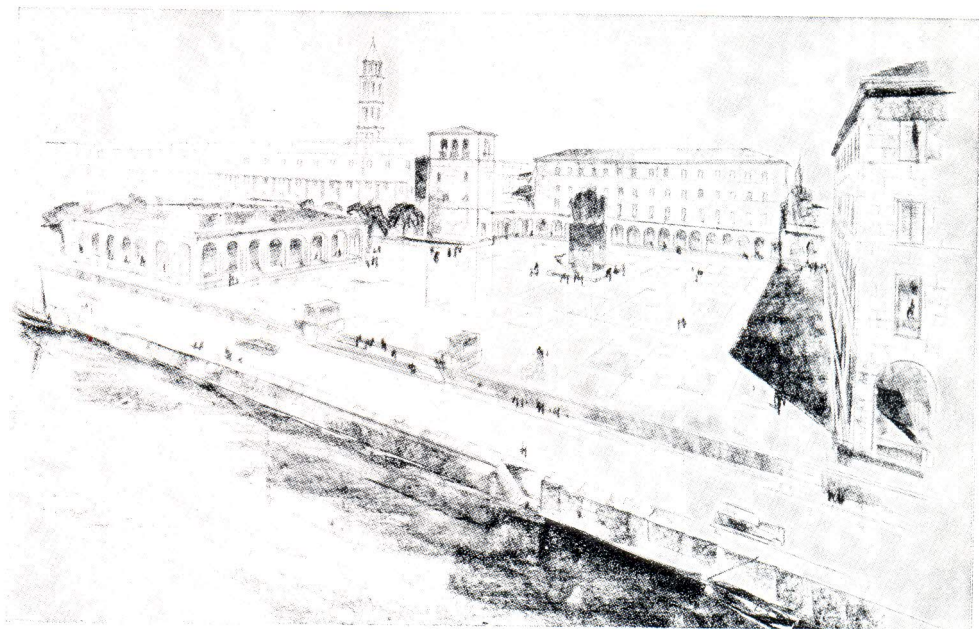
Iz čitave ove peripetije nije izvučena prava pouka. Naime za vrijeme prošlog rata sklop zgrada na mjestu nekadašnjeg Lazareta je stradao od bombardiranja. Godine 1946. porušeni su ostaci toga kompleksa i time se vratio cjelovit pogled na Dioklecijanovu palaču. Nažalost kasnije je na tom mjestu izgrađena Turistička palača pa je konačni efekt ostao samo polovičan.

Čitavim nizom teoretskih i praktičnih pitanja u vezi s uređivanjem Splita bavio se inženjer Senjanović. Kada su krajem prošlog stoljeća počeli u arhitekturi prevladavati moderni oblici koji su se temeljili na racionalizmu a odbacivati se svi elementi koji nisu proizašli iz konstruktivnih zahtjeva, i Split se našao u tim previranjima tražeći novi izraz. Senjanović propagira staru težačku arhitekturu Lučca i Varoša koja bi, prema njegovom mišljenju, svojim skromnim i iskrenim oblicima trebala da bude vrelo inspiracija novim generacijama.

Jedan od njegovih uspješnih radova je svakako onaj na uređenju Marjana. Od 1919. do 1923. Senjanović je projektirao i upravljao radovima na probijanju putova po Marjanu kako bi se stiglo do nepristupačnih položaja i istaknutih točaka odakle se pružaju nezaboravni vidici. Najprije je izrađena Vidilica prema Kaštelanskom zaljevu, a zatim glavno stubište od obale do Židovskog groblja i put odatle do crkvice sv. Nikole i dalje preko Sedla do crkvice sv. Jere, a od Sedla do drugog vrha. Često se Senjanović verao južnim obroncima Marjana, studirao na terenu trasu puta nastojeći da se ona što više uklopi u pejzaž. U tome je potpuno i uspio.

Godine 1924. općina je na Botičevoj poljani, današnjem Trgu republike, zasadila dva reda palmi. Ovaj prostor nije u to doba bio potpuno izgrađen. Bile su podignute samo dvije bočne zgrade s porticama u prizemlju, dok je središnja zgrada na mjestu izgorjelog Bajamontijevog kazališta tek planirana. Senjanović je vidio koliko je neusklađeno ovo rješenje s monumentalno koncipiranim prostorom i njegovim reprezentativnim formama. Ustao je protiv toga i predložio da se eventualno sadi samo nisko zelenilo koje ne bi zaklanjalo bogatu arhitekturu, a ipak bi trgu dalo nešto života. Ma kako mi danas gledali na donekle izvještačenu arhitekturu Prokurativa i ne ulazeći u razmatranje Senjanovićevog prijedloga, pokazalo se da je ipak bio u pravu kada je ukazivao na osjetljivost ovog problema. Palme su naime ipak kasnije povađene, a trg popločan. Ovaj prostor još ni danas nije definitivno sređen pa zjapi pust bez života i pravog sadržaja.

Senjanović je bio zaljubljen u rodni grad i zato nikada nije propuštao da doprinese rješavanju njegovih ne baš malih problema javnim istupanjem ili praktičnim djelovanjem. U njegovom radu može se pratiti čitav razvoj Splita između dva svjetska rata, tim više što je stručnu problematiku tretirao sa širokog društvenog i kulturnog aspekta. U mnogobrojnim raspravama je vrlo živo i uvjerljivo slikao tadašnje prilike. Bez obzira hoćemo li se uvijek složiti s njegovim stavovima, moramo priznati da je svim pitanjima prilazio temeljito i pošteno.

*Studija ing. P. Senjanovića i arh. J. Pičmana za situiranje nacionalnog spomenika
i nove banovinske palače na Pazaru u Splitu*

U Naučnoj biblioteci u Splitu pohranjen je bogat arhiv Petra Senjanovića koji sadrži rukopise, nacрте, fotografije, korespondenciju, spise, novinske članke, brošure i druge dokumente iz svih područja kojima se Senjanović bavio. U tadašnjim časopisima, a naročito u dnevnim listovima »Novo doba«, »Sloboda« i »Jedinstvo«, objavljeni su mnogi njegovi članci i rasprave te prilozi drugih autora u vezi s njegovim projektima i prijedlozima. Sve to predstavlja važnu građu i izvore za upoznavanje perioda kada je Split doživljavao nagao razvoj i preobražaj.